

Janusz Wąsowski, Tadeusz Ambroży

Poziom wiedzy młodzieży oraz osób dorosłych, trenujących i nie trenujących na temat dopingu w sporcie

---

Kultura Bezpieczeństwa. Nauka-Praktyka-Refleksje nr 16, 480-488

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

POZIOM WIEDZY MŁODZIEŻY ORAZ OSÓB DOROSŁYCH, TRENUJĄCYCH I NIE TRENUJĄCYCH NA TEMAT DOPINGU W SPORCIE

THE LEVEL OF KNOWLEDGE ON DOPING IN SPORTS WITH YOUNG PEOPLE AND ADULTS WHO DO OR DO NOT DO ANY SPORTS

Janusz Wąsowski
Tadeusz Ambroży

STRESZCZENIE ARTYKUŁU

Wstęp

Wielu sportowców zarówno na najwyższym poziomie, czy uprawiających sport rekreacyjnie szuka tzw. „drogi na skróty”. Może być to spowodowane tym, że cena zwycięstwa ciągle wzrasta. Niestety zwiększa się też arsenał środków, które torują do niego ścieżkę.

Cel

Celem pracy było zbadanie wiedzy na temat dopingu wśród młodzieży oraz osób dorosłych, trenujących i nie trenujących.

Materiał i metody

Badania zostały przeprowadzone w połowie stycznia 2012 roku, wśród uczniów X Liceum Ogólnokształcącego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Gimnazjum Publicznego w Zespole Szkół w Gromniku, oraz uczniów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie, na III roku, kierunku Wychowanie Fizyczne. Czwartą grupę badanych stanowiły osoby trenujące gimnastykę sportową w klubie AZS AWF Kraków.

Łączna liczba zbadanych to 240 osób obojga płci w tym 92 licealistów, 76 gimnazjalistów, 54 studentów wychowania fizycznego oraz 18 osób trenujących gimnastykę sportową. Wśród zbadanych było 158 dziewcząt i 82 mężczyzn w wieku 15 – 26 lat. Tylko 20% badanych deklarowało zawodnicze uprawianie sportu, a 25% była zainteresowana sportem rekreacyjnie. Aż 5% badanych nie była zainteresowana żadną formą rekreacji ruchowej.

Narzędzie badawcze stanowił anonimowy kwestionariusz ankiety, zawierający 26 pytań o charakterze zamkniętym i otwartym.

Wyniki

Większą znajomością konsekwencji prawnych przewidzianych za stosowanie dopingu wykazało się 47% kobiet, w stosunku do 44% mężczyzn, oraz zawodnicy AZS AWF Kraków. Również w przypadku znajomości zagrożeń dla zdrowia osoby zażywającej środki dopingujące, większą wiedzę wykazały się kobiety (66,5%), w zestawieniu do 58,5% mężczyzn. Mężczyźni (50%) prezentują wyższy poziom wiedzy odnośnie znajomości środków dopingujących. przeprowadzonych badań ankietowych można zauważyć pozytywny obraz wiedzy wszystkich badanych grup na temat dopingu w sporcie.

Wnioski

1. Zawodnicy gimnastyki sportowej prezentują nieznacznie wyższy poziom wiedzy na temat dopingu w sporcie w stosunku do studentów trzeciego roku wychowania fizycznego.
2. Kobiety posiadają nieznacznie większy zakres informacji o dopingu w sporcie niż mężczyźni.
3. W ramach szkolnego wychowania fizycznego i na innych przedmiotach bardzo rzadko są przekazywane informacje dotyczące dopingu w sporcie.

Introduction

Nowadays many sportsmen, on the highest professional level as well, or people practicing sports on their own take shortcuts to achieve success in sports. It may be caused by the fact that the price of victory is constantly going up. Unfortunately the number of performance enhancing drugs available on the market is growing.

The aim

The aim of the study was to examine the level of awareness about doping with young people and adults who do or do not do any sports.

Material and methods

The study was conducted in January 2012 on students of X Secondary School in Cracow, Public Middle School in School Complex in Gromnik and students of State Higher Vocational School in their third year of studies in Physical Education. The fourth group consisted of people practicing gymnastics in Academic Sports Union club of Physical Education Academy in Cracow.

The total number of people being tested was 240 people of both sexes including 92 secondary school students, 76 middle school students, 54 PE students and 18 people doing gymnastics. There were 158 women and 82 men ranging in age from 15 to 26. Only 20% of the people declared doing sports professionally and 25% were interested in recreational sports. 5% did not show any interest in any physical activity.

An anonymous questionnaire comprising 26 questions was used as a research tool.

Results

47% of women showed higher level of awareness of legal consequences for taking doping compared with 44% of men. Again in case of medical consequences of doping abuse women showed better knowledge (66,5%) by comparison with men (58,5%). The men present higher level of awareness (50%) about performance enhancing drugs. The results of the completed research project reveals a satisfactory level of knowledge about doping abuse in sports in all tested groups.

Conclusions

1. The competitors who do gymnastics show slightly higher level of awareness about doping abuse in sports in comparison with the students of PE in their third year of studies.
2. The women are to some extent better informed on drug abuse in sports than the men.
3. At school lessons (including PE) the information about doping in sports is provided very rarely.

Wstęp

W sporcie od zawsze człowiek dążył do pokonania własnych słabości i zwycięstwa nad przeciwnikiem. Sport służy bardzo często, jako narzędzie polityki krajowej i międzynarodowej, podnosi lub obniża prestiż państwa na arenie międzynarodowej. Dlatego, choć sam sport jest zjawiskiem wzniosłym zawsze towarzyszył mu cień – doping. (1)

Trzeba zdać sobie sprawę, że stosowanie dopingu jest bardzo poważnym zagrożeniem dla sportu i mimo prowadzonej z nim walki ciągle się rozwija. Kontrole i badania antidopingowe są bardzo kosztowne (2), przemysł farmaceutyczny z kolei produkuje coraz trudniej wykrywalne środki dopingujące, a chętnych do zażywania niedozwolonych środków jest ciągle dużo.

Doping stosuje coraz częściej młodzież. Wynika to zapewne z braku wiedzy na temat środków dopingujących raz negatywnych skutków ich stosowania (3).

Wielu sportowców zarówno na najwyższym poziomie, czy uprawiających sport rekreacyjnie szuka tzw. „drogi na skróty”. Może być to spowodowane tym, że cena zwycięstwa ciągle wzrasta. Niestety zwiększa się też arsenał środków, które „ułatwiają” zwycięstwo.

I właśnie przez takie postępowanie, czyli wybieranie tej łatwej, szybszej „drogi na skróty”, fałszuje się wynik sportowy i stwarza nierówne warunki startu i rywalizacji.

Cel i zakres pracy

Zasadniczym celem pracy było zbadanie wiedzy odnośnie dopingu młodzieży oraz osób dorosłych, trenujących i nie trenujących.

Przeprowadzona analiza wyników będzie próbą odpowiedzi na pytanie, jaka różnica w poziomie wiedzy odnośnie dopingu występuje pomiędzy grupami badawczymi.

Grupa badana i metody badań

Badania zostały przeprowadzone w połowie stycznia 2012 roku, wśród uczniów X Liceum Ogólnokształcącym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Gimnazjum Publicznym w Zespole Szkół w Gromniku, oraz w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Tarnowie na III roku kierunku Wychowanie Fizyczne. Czwartą grupę badawczą stanowią osoby trenujące gimnastykę sportową w klubie AZS AWF Kraków.

Łączna liczba zbadanych to 240 osób obojga płci w tym 92 licealistów, 76 gimnazjalistów, 54 studentów wychowania fizycznego oraz 18 osób trenujących gimnastykę sportową. Wśród zbadanych było 158 dziewcząt i 82 mężczyzn.

Narzędzie badawcze stanowił kwestionariusz anonimowej ankiety, który zawierał 26 pytań, z czego 10 pytań było zamkniętych, dotyczących ogólnej wiedzy na temat dopingu. Sześć pytań otwartych, obejmujących konsekwencje prawne przewidziane za stosowanie dopingu, wiedzy na temat środków dopingujących, czym jest nielegalny doping w sporcie, gdzie można zdobyć środki dopingujące, jakie stanowią zagrożenia dla zdrowia osoby zażywającej te środki, jakie rodzaje środków dopingujących są znane oraz, czy na zajęciach wychowania fizycznego i nie tylko, są przekazywane informacje odnośnie dopingu w sporcie. Ostatnie pytania dotyczyły danych metryczkowych osób badanych, a więc płci, wieku, miejsca zamieszkania oraz uprawiania sportu.

Wiek badanych wahał się w granicach od 15 do 27 lat. Z łącznej grupy badanych tylko 20% deklarowało zawodnicze uprawianie sportu, a 25% była zainteresowana sportem rekreacyjnie. Aż 5% badanych nie była zainteresowana żadną formą rekreacji ruchowej.

Wyniki badań własnych

Analizując wyniki badań skupiono się na porównaniu poziomu wiedzy pomiędzy licealistami, gimnazjalistami, studentami WF oraz zawodnikami gimnastyki sportowej. Wzięto pod uwagę kilkanaście /12/ wybranych pytań z kwestionariusza ankiety.

Tabela 1. Rozkład odpowiedzi na wybrane pytania z kwestionariusza ankiety (dane w %).

Pytanie	Rodzaj badanej grupy				Ogółem
	Gimnazjaliści /n=76/	Licealiści /n=92/	Studenci WF /n=54/	Zawodnicy Gimnastyki sportowej /n=18/	
Powszechność zjawiska dopingu w sporcie	Tak -62 Nie -22 NW – 16	Tak - 61 Nie – 16 NW – 23	Tak - 89 Nie – 5,5 NW – 5,5	Tak – 28 Nie – 39 NW – 33	Tak-65 Nie-18 NW-17
Osiąganie dobrych wyników w sporcie bez korzystania z dopingu	Tak - 92 Nie – 7 iTIN – 1	Tak – 93 Nie – 3 iTIN – 4	Tak – 92 Nie – 6 iTIN – 2	Tak – 100	Tak-92 Nie- 18 NW- 3
Znajomość konsekwencji prawnych przewidzianych za stosowanie dopingu w sporcie	Tak – 11 Nie – 89	Tak – 27 Nie - 73	Tak – 31,5 Nie – 68,5	Tak – 72 Nie – 28	Tak-26 Nie- 74

Na pytanie, czy doping jest zjawiskiem powszechnym w sporcie, większość badanych, tj. 65% odpowiedziało, że doping jest zjawiskiem powszechnym w sporcie. W kolejnym pytaniu respondenci odpowiadali, czy można uzyskać dobre wyniki w sporcie bez korzystania z nielegalnego dopingu. 92% badanych odpowiedziało, że sport może istnieć bez nielegalnego dopingu. Na pytanie, czy znasz konsekwencje prawne przewidziane za stosowanie dopingu, 26% badanych udzieliło poprawnej odpowiedzi. Najczęstszymi odpowiedziami jakie się pojawiały to m.in. „dyskwalifikacja; anulowanie wyniku; zakaz startów; wykluczenie; zawieszenie; grzywna”.

Tabela 2. Rozkład odpowiedzi na wybrane pytania z kwestionariusza ankiety (dane w %).

Pytanie	Rodzaj badanej grupy				Ogółem
	Gimnazjaliści /n=76/	Licealiści /n=92/	Studenci WF /n=54/	Zawodnicy Gimnastyki sportowej /n=18/	
Wystarczająca surowość kar przewidziana za stosowanie dopingu	Tak – 55 Nie – 45	Tak – 45 Nie – 55	Tak – 35 Nie – 65	Tak – 39 Nie – 61	Tak-45,5 Nie-54,5
Trudność zdobycia środków dopingujących	Tak – 29 Nie – 71	Tak – 25% Nie – 75%	Tak – 17 Nie – 83	Tak – 44 Nie – 56	Tak- 25 Nie- 75
Wiara w istnienie sportu bez nielegalnego dopingu	Tak – 88 Nie – 12	Tak – 90 Nie – 10	Tak – 81 Nie – 19	Tak – 83 Nie – 17	Tak- 87 Nie- 13

Następne pytanie dotyczyło tego, czy kary przewidziane za stosowanie dopingu w sporcie są wystarczająco surowe. Większa liczba respondentów 54,5% uważała, że kary za stosowanie dopingu w sporcie nie są wystarczająco surowe. Na pytanie, czy trudno jest zdobyć środki dopingujące tylko 25% respondentów odpowiedziało, że nie, a aż 75% twierdziło że środki dopingujące są łatwo dostępne.

W pytaniu czy sport i związana z nim rywalizacja może istnieć bez nielegalnego dopingu, 87% respondentów uważała, że sport może i powinien istnieć bez nielegalnego dopingu.

Tabela 3. Rozkład odpowiedzi na wybrane pytania z kwestionariusza ankiet (dane w %).

Pytanie	Rodzaj badanej grupy				Ogółem
	Gimnazjaliści /n=76/	Licealiści /n=92/	Studenci WF /n=54/	Zawodnicy Gimnastyki sportowej /n=18/	
Dostępność środków dopingujących w środowisku badanych	Tak- 11 Nie – 38 NW – 51	Tak – 14 Nie – 14 NW – 72	Tak – 35 Nie – 19 NW – 46	Tak – 5,5 Nie – 16,5 NW – 78	Tak- 16,5 Nie- 23,5 NW- 60

Zjawisko stosowania środków dopingujących	Poz. – 6 Neg. – 80 TP – 14	Poz. – 0 Neg. – 99 TP – 1	Poz. – 0 Neg. – 99 TP – 1	Poz. – 0 Neg. – 94,5 TP – 5,5	Poz. – 1,5 Neg. – 92,5 TP – 6
Ilość możliwych kontroli antydopingowych	Dobrze – 55 Źle – 45	Dobrze – 80 Źle – 20	Dobrze – 96 Źle – 4	Dobrze – 89 Źle – 11	Dobrze – 76,5 Źle – 23,5

Tabela 4. Rozkład odpowiedzi na wybrane pytania z kwestionariusza ankiety (dane w %).

Pytanie	Rodzaj badanej grupy				Ogółem
	Gimnazjaliści /n=76/	Licealiści /n=92/	Studenci WF /n=54/	Zawodnicy Gimnastyki sportowej /n=18/	
Częstość uaktualniania Listy Zabronionych Substancji	Dobrze – 33 Źle – 67	Dobrze – 35 Źle – 65	Dobrze – 76 Źle – 24	Dobrze – 61 Źle – 39	Dobrze – 45,5 Źle – 54,5
Przekaz informacji o dopingu w sporcie na zajęciach FW	Tak – 34 Nie – 66	Tak – 11 Nie – 89	Tak – 26 Nie – 74	Tak – 11 Nie – 89	Tak – 21,5 Nie – 78,5
Stosowanie środków dopingujących	Tak – 0 Nie – 100	Tak – 1 Nie – 99	Tak – 0 Nie – 100	Tak – 0 Nie – 100	Tak – 0,5 Nie – 99,5

Kolejne analizowane pytanie dotyczyło tego, jak często uaktualniana jest Lista Zabronionych Substancji. (5) 45,5% badanych udzieliło poprawnej odpowiedzi, iż Lista Zabronionych Substancji aktualizowana jest co roku przez zespół międzynarodowych ekspertów, a jej uaktualniona wersja udostępniana jest 1 stycznia każdego roku.

Na pytanie, czy na zajęciach WF są przekazywane jakiegokolwiek informacje dotyczące stosowania dopingu w sporcie, tylko 21,5% respondentów odpowiedziało, że były przekazywane informacje odnośnie dopingu w sporcie. Informacje te najczęściej dotyczyły: środków dopingujących; stanu zdrowia; skutków dopingu; przeciwdziałania oraz rodzajów dopingu.

Ostatnie z analizowanych pytań z kwestionariusza ankiety dotyczyło odpowiedzi na pytanie, czy brałeś/brałaś jakikolwiek środek dopingujący. Zdecydowana większość, bo aż 99,5% respondentów udzieliło negatywnej odpowiedzi.

Analiza wybranych pytań otwartych z kwestionariusza ankiety

Odpowiadając na pytanie, jakie zagrożenia dla zdrowia osoby zażywającej środki dopingujące stanowią (6), około 40% respondentów udzielało następujących odpowiedzi: „zawał serca; impotencja; śmierć; choroby wątroby; bezpłodność; arytmia serca; zaburzenia psychiczne; uszkodzenie układu nerwowego, pokarmowego; choroby serca; zmiany skórne oraz uzależnienie.

Dokonując zestawienia odpowiedzi na pytanie, w jakiej dyscyplinie sportu doping jest zjawiskiem powszechnym, 42% respondentów wskazało na kulturystykę, a 31,5% respondentów udzieliło odpowiedzi, iż tą dyscypliną jest podnoszenie ciężarów.

Przedstawienie różnic pomiędzy płcią

Większą znajomością konsekwencji prawnych przewidzianych za stosowanie dopingu wykazało się 47% kobiet, w stosunku do 44% mężczyzn. Również w przypadku znajomości zagrożeń dla zdrowia osoby zażywającej środki dopingujące, większą wiedzę wykazały się kobiety, czyli 66,5% respondentek, w zestawieniu do 58,5% mężczyzn. Mężczyźni /50%/ prezentują wyższy poziom wiedzy odnośnie znajomości środków dopingujących, oraz 82% badanych mężczyzn wie ile razy może zawodnik być poddany kontroli antydopingowej. Odnośnie pytania jak często uaktualniana jest Lista Zabronionych Substancji, większą znajomością również wykazali się mężczyźni /56%/.

Podsumowanie wyników i wnioski

Opierając się na wynikach przeprowadzonych badań ankietowych można zauważyć pozytywny obraz wiedzy wszystkich badanych grup na temat dopingu w sporcie.

Największą wiedzą dotyczącą znajomości konsekwencji prawnych przewidzianych za stosowanie dopingu, zagrożeń dla zdrowia oraz rodzajów środków dopingujących wykazali się zawodnicy trenujący gimnastykę sportową w klubie AZS AWF Kraków. Z kolei najmniejszą znajomością powyższych zagadnień uczniowie Gimnazjum Publicznego w Zespole Szkół w Gromniku.

Wyniki przeprowadzonych badań własnych oraz ich analiza pozwoliły na sformułowanie następujących wniosków:

1. Zawodnicy gimnastyki sportowej prezentują nieznacznie wyższy poziom wiedzy na temat dopingu w sporcie w stosunku do studentów trzeciego roku wychowania fizycznego. Uczniowie szkoły średniej prezentują wyższy zasób wiedzy, a niżeli uczniowie gimnazjum.

2. Kobiety posiadają nieznacznie większy zakres informacji o dopingiu w sporcie niż mężczyźni.
3. Im starszy rok studiów, tym większy jest zasób informacji na temat dopingiu w sporcie na kierunku wychowanie fizyczne.
4. Subiektywna ocena łącznej grupy badanych ma niską świadomość, jakie zagrożenia dla zdrowia niesie stosowanie dopingiu.
5. W ramach szkolnego wychowania fizycznego i na innych przedmiotach bardzo rzadko są przekazywane informacje dotyczące dopingiu w sporcie.

Bibliografia

- BARRIE H., 2008. „Doping and Sport”, Sport and Society, London.
- BŁACHNIO D., GRUCZA R., IWASZKIEWICZ K., KWIATKOWSKA D., KRZYWAŃSKI J., MAKSYMOWICZ W., POKRYWKA A., 2006, „Zapobieganie i zwalczanie dopingiu w sporcie”, Warszawa.
- GRACZ J., SANKOWSKI T. 2006. „Motywy niedozwolonego wspomaganie w rekreacyjnej aktywności ruchowej”, w. Słowińska-Lisowska M., Mędraś M. /red./, *Medicina Sportiva Supplement – Dozwolone i niedozwolone wspomaganie w sporcie*, Wrocław, s. 311-312, 292.
- BŁACHNIO D., GRUCZA R., IWASZKIEWICZ K., KWIATKOWSKA D., KRZYWAŃSKI J., POKRYWKA A., 2006, „Doping zabija sport – skutki i przeciwdziałanie”, Instytut Sportu, Warszawa.
- BŁACHNIO D., KALISZEWSKI P., KRZYWAŃSKI J., KWIATKOWSKA D., PIECHOTA R., POKRYWKA A., RYMKOWSKI M., 2009, „Antydoping w Polsce”, Instytut Sportu, Warszawa.
- SAS-NOWOSIELSKI K. 2002, „Doping nie tylko w sporcie – przyczyny, skutki, przeciwdziałanie”, AWF Katowice.

Janusz Wąsowski - mgr wychowania fizycznego, student studiów doktorskich AWF Kraków

Tadeusz Ambroży - dr hab. nauk o kulturze fizycznej, prof. nadzw., Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie, Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu